

וזו היא ששנינו במשנה: מת הבעל, נתרקנה רשות הארום לאב.

ב-ח

אבל, אם שמע הארום את הנדר וקיים אותו, או ששמע ושתק, ומת ביום שלאחריו, ונמצא שהחריש לה ביום שמעו, הרי זה נחשב כמקיום.

ולכן אין האב יכול להפר נדרים אלו.

ב. אם שמע אביה את הנדר והפר לה, ולא הספיק הבעל לשמוע את הנדר עד שמת האב, זו היא ששנינו במשנה: אם מת האב, אפילו אחר שכבר הפר, לא נתרקנה רשות האב לבעל, ואין הארום יכול להפר לבד.

ג. אם שמע בעלה והפר לה, ואפילו אם לא הספיק האב לשמוע את הנדר עד שמת הבעל, יכול האב להפר. ואף זו היא בכלל מה ששנינו: מת הבעל נתרקנה רשות לאב.

ד. אפילו אם שמע בעלה והפר לה, אך לא הספיק האב לשמוע את הנדר עד שמת, אין הבעל יכול לחזור ולהפר את חלקו של האב, משום שאין הבעל מיפר אלא בשותפות עם האב⁽¹⁰⁾.

שמע אביה והפר לה, ולא הספיק הבעל טו-א לשמוע את הנדר עד שמת — חוזר האב ומפר את חלקו של בעל.

ואמר רבי נתן, על הדין האחרון⁽¹¹⁾ שחוזר האב ומפר את חלקו של הבעל:

הן הן דברי בית שמאי.

אבל בית הלל אומרים: אין האב יכול לחזור ולהפר חלקו של בעל.

שמע מינה, מוכח מכאן, שהמחלוקת בין בית שמאי ובית הלל, היא בספק של הגמרא:

הפרת האב לאחר מיתתו לא הוקלש הנדר כלל, ולכן אין הבעל יכול לחזור ולהפר לבד נדר זה. אבל בדין ד' כתוב שהפר הבעל, ואם כן לא בטלה הפרתו והרי זה נדר קלוש. והיתה הוה אמינא שיוכל הבעל להפר נדר זה, וקמ"ל שאין הבעל מיפר אלא בשותפות עם האב.

והרא"ש מפרש שהחידוש הוא, היות והיה אפשר לומר שכל הדין שלא יכול הבעל להפר בלי האב, הוא דוקא כאשר לא שמע הבעל את הנדר ועדיין לא זכה בוה, אבל בנידון דידן ששמע הבעל וכבר זכה בנדר, יוכל הבעל להפר אף את חלקו של האב לאחר מיתתו. וקא משמע לן שאף באופן זה אין הבעל מיפר בלא שותפות האב.

11. דוקא באופן זה חולקים ב"ה וסוברים שאינו יכול להפר, כיון שהאב המיפר חי והפרתו קימת,

להפר משום שבכך ששתק הבעל, הרי זה כאילו קיים את הנדר, ואין האב יכול להפר [ר"ן].
ואם שתק הבעל משום שחלה ונשתתק, ולא היה באפשרותו להפר ביום שמעו, אז אע"פ שהבעל בעצמו כבר לא יכול להפר, כיון שזמן הפרתו מוגבל אך ורק ליום שמעו את הנדר, בכל זאת, לאחר מיתתו, יכול האב להפר את חלקו, כיון שחלקו לא קיים [עפ"י בד קודש].

10. יש מהראשונים שפירשו שאין בדין זה חידוש מיוחד והוא נכתב אגב הסיפא. כיון שזה כבר כתוב בדין ב', שאם הפר האב ומת, אין הבעל חוזר ומיפר את חלקו של האב. והוא הדין בנידון דידן, שלא יכול הבעל להפר את חלקו של האב

אבל הר"ן מפרש, שיש כאן חידוש משום שבדין ב' כתוב שהפר רק האב, וכיון שבטלה

לדעת בית שמאי הפרת האב קודם שמת הבעל עושה מיגז גיז, ולכן חלקו של הבעל נשאר חזק כבתחילה, ויכול האב לרשת את חלקו של הבעל ולחזור ולהפר.

אבל לדעת בית הלל, הפרת האב עושה מיקלש קליש, והרי זה נדר חלש, וכיון שנחלש הנדר, אין הוא חשוב בכדי שיוכל האב לרשת את חלק הבעל. ולכן אין האב יכול לחזור ולהפר חלקו של בעל.

אדם הנודר נדר ורוצה אחר כך להתירו, יכול לבוא אצל חכם ולהישאל על נדרו, ואם ימצא לו החכם פתח להתיר את הנדר, יכול החכם להתיר לו את נדרו, ולעקרו כאילו לא היה.

בעי רבא:

האם דין הקיום של הנדר הוא כדין הנדר עצמו, וכשם שמצינו בנדר אפשרות להישאל עליו, ולהתיר אותו על ידי פתח וחרטה, כך גם יש אפשרות שאלה והתרת חכם בהקם, ולאחר התרת ההקם אפשר לשוב ולהפר את הנדר⁽¹²⁾. או שאין אפשרות שאלה בהקם. ולאחר שקויים הנדר, שוב אין אפשרות לשוב ולהפר?⁽¹³⁾

ואם תמצא לומר, ואפילו אם נאמר יש שאלה בהקם, עדיין יש להסתפק מה הוא הדין בהפרת נדרים:

האם מאחר שהוקשה הפרת נדרים לקיום נדרים, יהא דין ההפרה כדין הקיום, ויש אפשרות שאלה והתרת חכם בהפר, ובכך תתבטל ההפרה.

או דלמא, אף על פי שהוקשה הפרה לקיום,

והרי הוקלש הנדר. אבל בדין הראשון, שהפר הבעל, ומת, מודים ב"ה שיכול האב להפר את חלקו של בעל, כיון שנתבטלה הפרתו של בעל לאחר מיתתו, וחזור הנדר להיות חזק כבתחילה יכול האב לרשת את הנדר ולהפירו. [ראשונים] והרמב"ם סובר, שב"ה חולקים גם באופן שהפר הבעל ומת, משום שעל אף שמת, קלישות הנדר לא בטלה, ואין האב יכול לרשת נדר זה

12. יש שכתבו, כי מה שמועיל להישאל על הקיום הוא רק אם נשאל על הקיום בו ביום ששמע את הנדר, אבל לאחר מכן כבר אינו יכול לחזור ולהפר את הנדר, כיון שחלף יום שמעו ובטל זכותו.

ויש חולקים וטוברים, כיון שלא היה יכול להפר באותו יום לאחר שקיים, אין זה נחשב כמו שתיקה ביום שמעו. ולאחר שנשאל על הקמתו הרי זה כדין יום שמעו חדש. ויכול להפר

את הנדר. [ראשונים]

13. השיטה מקובצת מביא פירוש אחר בגמרא. שהספק הוא האם לאחר שקויים הנדר יש אפשרות לישאל על הנדר אצל חכם, או לא. מכיון שהנדר התחזק לאחר הקיום יכול להיות שאי אפשר כבר להתיר את הנדר.

והרש"ש מקשה, לפי הצד שיכול החכם להתיר נדרים שקיים הבעל, אם כן, מדוע כתוב בתורה "כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש, אישה יקימנו ואישה יפירונו", ומשמע מזה שאף לגבי קיום יש דין שצריך זה יהיה נדר של ענוי נפש. ולכאורה מדוע צריך לומר את זה, הלא כל הקיום מועיל רק שהבעל לא יוכל לחזור ולהפר, ואם כן בנדר שאינו ענוי נפש בלאו הכי אין הבעל יכול להפר את זה?

אבל לפי הצד שהקיום מועיל אף לכך שהחכם לא יוכל להתיר את הנדר, לא קשה

חלה על שבועה. אך בכל זאת נשאת השבועה שניה כשהיא תלויה ועומדת. ואם נשאל על השבועה הראשונה, וביטלה, חוזרת שבועה שניה וחלה עליו.

ומכאן יש ללמוד לעניננו, למי שקיים וחזר וקיים, שאף על פי שלא חלה ההקמה השניה בזמן שהיתה ההקמה הראשונה קיימת, בכל זאת, ההקמה השניה תלויה ועומדת, ואם בטלה ההקמה הראשונה, חוזרת וחלה ההקמה השניה.

בעי רבה:

אם אמר בתוך כדי דיבור לשון זה: **קיים ליכי ומופר ליכי, ולא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה** —

והיינו, שהוא קיים והפר כאחת, וגם התנה שהקמתו לא תחול אלא אם תחול גם ההפרה⁽¹⁵⁾,

מהו? — האם הנדר מופר או לא.

שהרי ההקמה אינה יכולה לחול ממה נפשך, כי אם לא חלה ההפרה אז ההקמה לא תוכל לחול, שהרי התנה ואמר שלא תחול ההקמה אלא אם תחול גם ההפרה. ואם חלה ההפרה, גם אין ההקמה יכולה לחול כיון

בכל זאת, לענין התרה היא לא הוקשה, ואין שאלה בהפרה, ואין אפשרות לבטל את ההפרה?

תא שמע פשיטות לשאלה זו מדברי רבי יוחנן:

דאמר רבי יוחנן: נשאלין על החקם, ואין נשאלין על ההפרה!⁽¹⁴⁾

בעי רבה:

אם קיים האב או הבעל בלשון כפולה, שאמר פעמיים: **קיים ליכי, קיים ליכי.**

ולאחר מכן **נשאל על ההקמה הראשונה,** וביטלה.

מהו? — האם לאחר שבטלה ההקמה הראשונה, חוזרת ההקמה השניה וחלה.

או דלמא, כיון שההקמה השניה לא חלה בשעה שקיים אותה, משום שהנדר כבר היה מקיים ועומד, לכן לא תחול שוב ההקמה הזו אפילו לאחר שהתבטל הקיום הראשון.

תא שמע מהא **דאמר רבא:** אדם שנשבע, וחזר ונשבע פעם נוספת את אותה השבועה, לא חלה השבועה השניה, היות שאין שבועה

את הנדר, וע"כ יכול החכם לבטלו, אבל הפרה אינה אלא ביטול הנדר, ואם כן לאחר שבטל הנדר שוב לא שייך להחזירו.

ומדברי הר"ן יש ראייה, שקיום אינו רק ביטול זכות ההפרה אלא מחזק את הנדר. (עיין לעיל הערה 2)

15. ואם לא התנה תנאי זה חלה ההקמה. כיון שקיים לפני שהיפר. (ואפילו לדברי רבי יוסי

קושית הרש"ש, כיון שהתורה צריכה לומר שאין הבעל יכול לקיים אלא נדרי ענוי נפש, כי אילו היה הבעל יכול לקיים אף שאר נדרים, לא היה החכם יכול להתיר נדרים אלו לאחר שהבעל קיים, ולכן אומרת התורה שאין הבעל יכול לקיים אלא נדרים של ענוי נפש.

14. הר"ן מפרש את טעם החילוק בין קיום להפרה, משום שהקיום הינו כעין נדר, שמחזק

הרי בהמה זו נהיית תמורת עולה, לפי שאמר "עולה" תחילה, וחלה עליה מיד קדושת עולה, ומשחלה עליה קדושת עולה לא יכולה לחול עליה קדושת שלמים.

דברי רבי מאיר.

ורבי יוסי אומר: אם לכך, שבהמת החולין תהיה גם עולה וגם שלמים, נתכווין מתחילה, לא חלה עליה קדושת עולה מיד כשאמר "עולה".

כי הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות של עולה ושלמים כאחת, כפי שהתכוון לקרות, **דבריו קיימין**, וחלה על בהמה זאת גם קדושת עולה וגם קדושת שלמים, ולכן תרעה הבהמה הזאת עד שיפול בה מום, ואז יוכלו לפדותה, ולמוכרה, ובמחצית דמיה יביאו עולה, ובמחצית השניה יביאו שלמים.

ומחלוקתם היא בשאלה מהי כוונת המקדיש בכך שהקדים עולה לשלמים:

לדעת רבי מאיר, כוונתו להתנות, ולומר: תחול תמורת העולה, ואחר כך תחול תמורת השלמים. וכיון שכבר חלה תמורת העולה תחילה, שוב אין יכולה לחול עליה תמורת השלמים.

ואילו לדעת רבי יוסי, כיון שאין אפשרות לומר את שניהם כאחד, אין משמעות מיוחדת לכך שהקדים את העולה לשלמים, וכוונתו היא שיחולו שניהם כאחד, וחלה על

שהנדר כבר הופר, ואין אפשרות לקיים נדר אחר שהופר.

ולכן כל הספק הוא רק לגבי ההפרה⁽¹⁶⁾:

האם מאחר והקדים לשון הקמה ללשון הפרה, היתה כוונתו להתנות גם שההפרה לא תחול אלא אם כן תחול גם ההקמה, ולפי צד זה אף ההפרה אינה יכולה לחול, שהרי לא חלה ההקמה.

או שלא היתה לו כוונה מיוחדת בכך שהקדים לשון הקמה ללשון הפרה [שהרי אין ביכולתו לומר שניהם כאחת], ועיקר כוונתו היתה שלא תחול ההקמה ללא ההפרה, אבל ההפרה לא איכפת לו שתחול אף בלא ההקמה.

תא שמע, יש לפשוט שאלה זו מפלוגתא של רבי מאיר ורבי יוסי.

דתנן במסכת תמורה [כה ב]:

אדם שהיו לפניו שני קרבנות, קרבן עולה וקרבן שלמים, ורצה להמירן בבהמת חולין. [והדין הוא שהממיר קרבן בבהמת חולין, חלה קדושת הקרבן על בהמת החולין, אך הקרבן נשאר בקדושתו], ואמר בתוך כדי דיבור על בהמת חולין העומדת לפניו, בזה הלשון: **הרי זו תמורת עולה, תמורת שלמים** — והיינו שהמיר בבהמה אחת של חולין גם את קרבן העולה וגם את קרבן השלמים —

רבי יוסי שרק ההקמה חלה ולא ההפרה).
[ראשונים]
16. לפי פירוש הר"ן.

לקמן שאף בגמר דבריו אדם נתפס, היינו דוקא באופן שיכול לחול שתי הדיבורים. אבל כאן שאין שתי האמירות יכולות לחול ביחד מודה